గాలి పటాలు - గాజు దీపాలు

"ఈ సంగతి విన్నావా?" అంటూ వూడిపడ్డాడు ఆంజనేయులు. వార్తలు సేకరించడంలోనూ ప్రచారం చేయడంలోనూ దిట్ట ఆంజనేయులు. తాష్కందులో శాస్త్రిగారు మరణించారనీ, ఇందిరా ప్రభుత్వం బ్యాంకుల్ని జాతీయం చేసిందనీ, బంగ్లాదేశ్‌లో పాక్ సైనికులు శరణాగతి పొందడానికి నిర్ణయించుకున్నారనీ మొట్టమొదట నా చెవిలో వేసినవాడు ఆంజనేయులే! ప్రచార సాధనాల జాబితాలో రేడియోలకు, వార్తాపత్రికలకు మధ్యలో అతడి స్థానం. వినవలసి వచ్చే వార్తలెప్పుడూ శుభవార్తలుగానే వుంటాయన్న భరోసా ఏముంది? అందువల్ల "ఈ సంగతి విన్నావా?" అంటూ ఆంజనేయులు ఎదురైనప్పుడల్లా నాకు ఒళ్ళు గగుర్పొడుస్తుంది.

గుహ బయట నిలిచి సింహం గర్జిస్తూ వుంది. అది లోపలికివస్తే తన పని ఖాళీ అని మేకపోతుకు తెలియదా? అయినా ఆఖరు క్షణం వరకూ ఆత్మరక్షణ కోసం ఉపాయం వెతకడం ప్రాణికి నైజగుణం. నేనూ నా బేలతనాన్ని మేకపోతు గాంభీర్యంతో కప్పిపుచ్చుకుంటూ నింపాదిగా "ఏం సంగతి?" అన్నాను.

"ఒక ఆడమనిషి సైకిలు త్రొక్కుతుంది" అన్నాడు ఆంజనేయులు.

నేనతడి ముఖంలోకి పరిశీలనగా చూచాను. అందులో ఉన్మాద లక్షణాలేవీ పొడగట్టడం లేదు.

"చూడవోయ్ ఆంజనేయులూ! ఎదుటివాణ్ణి ఆశ్చర్యచకితుణ్ణి చేయదలచుకుంటే నువ్వు మరి కొంచెం తాజా వార్తలు సేకరించాలి. ఇప్పుడు నువ్వు చెప్పింది చాలా పాత వర్తమానం. ఇంకా ఒక ఆడమనిషి చంద్రమండలంలో దిగిందని చెప్పు - దాన్ని నేను 'న్యూస్'గా తీసుకుంటాను" అన్నాను.

నా అమాయకత్వానికి జాలిపడుతున్నట్టుగా గొల్లున నవ్వేశాడు ఆంజనేయులు "అబ్బే పూర్తిగా వినిపించుకోవే నువ్వు! ఈ ఆడమనిషి తెరపిలేకుండా సీటుపైన్నుంచీ క్రిందికి దిగకుండా మూడు రోజులు, అంటే నిండుగా డెబ్బయి రెండు గంటలు సైకిలు త్రొక్కుతుంది. అదీ సంగతి."

నేను తెల్లబోయి చూచాను ఆంజనేయుల వైపు. "గంటకు పది పన్నెండు కిలోమీటర్లనుకున్నా దాదాపుగా ఏడెనిమిది వందల కిలోమీటర్ల ప్రయాణమన్నమాట! మనది కాదనుకొని ఓ యాభై రూపాయలు పెట్టి టికెట్టు కొనుక్కుంటే రైల్లో అంతదూరం హాయిగా వెళ్ళొచ్చు. ఒళ్ళుహూనమై పోవడానికి గాకపోతే, ఎందుకొచ్చిన సైకిలయ్యా ఆంజనేయులూ?"

"అలా ఏకటాకీగా ఒకచోటునుంచీ, యింకొక చోటికి వెళ్ళిపోయే పనిగాదు! ఎద్దులు నూనె గానుగను లాగడం చూచావా. ఈవిడ ఆ మోస్తరుగా సైకిల్ త్రొక్కుతుంది ఎక్కడోగాదు, మన సినిమాహాలుకు ముందరున్న మైదానంలో! ఎప్పుడోగాదు, ఈ రోజు సాయంకాలం అయిదు గంటలకే ప్రారంభం!"

'ఆవిడకు నా సానుభూతి' అని చెప్పబోయి, అంతలో నా సందేహాలు నన్ను బాధించడంవల్ల ఆ మాటను మనసులోనే ఉపసంహరించుకున్నాను.

'మన యింట్లో మనముంటాం. అక్కడ ఆమె పాదాలను నేలపైన మోపలేదనడానికి దాఖలా ఏముంటుంది? రాయి రాయి కరిగే అర్ధరాత్రి వేళలో ఆవిడ ఏం చేసినా చెయ్యొచ్చు గదా!'' అన్నాను.

"ఆ పప్పులేం వుడకవు! నిఘాసంఘమంటూ ఒకటి నిన్ననే ఏర్పడింది..."

"కొంపదీసి అందులో నువ్వు గూడా ఒక సభ్యుడివా ఏమిటి?" ఆశ్చర్యపోతూ అడిగాను.

సగర్వంగా బదులు చెప్పాడు ఆంజనేయులు "పబ్లిసిటీ అంతా మనదే!"

అంతటితో తన పని పూర్తయినట్టు ఆంజనేయులు అలా బయటికి వెళ్ళిపోగానే, నేను వంటింటి వైపు చూస్తూ గొంతెత్తి "ఏమిటేవ్, విన్నావా?" అన్నాను.

"విన్నాను, విన్నాన్లెండి!" అంటూ ఈడ్చి వదిలిపెట్టిన బాణంలా వచ్చి గడపదగ్గర నిలబడింది మా ఆవిడ. "మా నాన్నగారు చెబుతుండేవారులెండి! అంచెటపా పద్ధతి అంటూ ఒకటి వుండేదట! ఇంక మీరు కానివ్వండి ప్రచారం."

"అబ్బే, నీమీద ఒట్టేననుకో సుబ్బులూ! నాకా సైకిలు త్రొక్కే ఆవిడపై ఏ మాత్రం ఇంటరెస్టు లేదు. నా యింటరెస్టల్లా ఈ ఆంజనేయులు పైన్నే! వీడికిదంతా ఎందుకొచ్చిన బాదరబందీ, చెప్పు?"

"మీదొక పాదు! ఆ యిల్లాలు పుట్టింటికి వేంచేసి మూణ్నెల్లయింది. ఎప్పుడొస్తుందో ఏమిటో, అసలొస్తుందో రాదో చెప్పే వాళ్ళులేరు. ముగ్గురు బిడ్డల్లో పెద్దవాడు కాన్వెంటులో వుండిపోయాడా, చిన్నబిడ్డ తల్లిగారు తరలించు కెళ్ళిందా, ఈయన పాలిటి కొకడు మిగిలాడు. వాడా ముసలావిడ ఏదో వండి పెడితే తింటాడు! పగటివేళ బడిలోకెళ్తాడు. రాత్రిపూట నాయనమ్మ పక్కన పడుకుని నిద్రపోతాడు. ఇక ఈయనకేమీ పనిలేకపోతే కాలం ఎలా గడిచేటట్టు? చూచారుగా యిదీ వరుస. పూర్వకాలంలో నాట్యంచేసే మనిషి వెనుక నట్టువకాడని ఒకడుండేవాడట? ఈయనగారా సైకిలుత్రొక్కే ఆవిడ వెనుక బాకావూదుతూ తిరిగినా అడిగే వాళ్ళుండరు..."

"చూచావా సుబ్బులూ! ఎంతయినా ఆడబుద్ధి పోనిచ్చుకున్నావుగావు! అప్పటికా యిల్లు అలా కావడానికి బాధ్యతంతా ఆంజనేయులదే అయినట్టు ధ్వనిస్తావు. పాపం, వాడినేమైనా అంటే కళ్ళు పోతాయి. వాణ్ణి ముప్పుతిప్పలు పెట్టి మూడు చెరువుల నీళ్ళు త్రాగిస్తున్నందుకు నువ్వు శాపనార్థాలు కుమ్మరించదలిస్తే నీ తోటి యిల్లాలు పైన్నే కుమ్మరించాలి. అదే న్యాయం. అదే ధర్మం!"

"ధర్మపన్నాలు బాగానే చెబుతార్లెండి! ఎంత పెద్దదైనా గుమ్మడికాయ కత్తికి లోకువే! లేదంటే కత్తికి పదునుండాలి! కత్తికి పదునులేదూ, కాయ తెగదు. అందుకు ఒకర్నని ఏం లాభం?"

మా ఆవిడ సాంప్రదాయిక విజ్ఞానానికి కాణాచి. ఆమెతో సాహచర్యంవల్ల ఆ విజ్ఞానం నాకూ అంతో యింతో అబ్బింది. అందువల్ల వీలయినంత హుటాహుటిగానే ఆమెను ఎదుర్కోగలిగాను.

"మునుపటి కొకావిడ భర్తతో 'మీది తప్పయితే మీరే పోతారు. నాది తప్పయితే నా మాంగల్యమే పోతుంది' అందట! అంత సబబుగానే వుంది నువ్వు భార్య ప్రవర్తనకు భర్తదే పూచీ అనడం..."

"సర్లెండి బాబూ! మీతో మాటలు పెట్టుకుంటే యిక నా పనైనట్లే" అంటూ విసవిస నడిచిపోయింది సుబ్బులు.

వాదాన్ని నోరుమూయించే ప్రతివాదం దొరకనప్పుడు పొయిమీద వంట మాడిపోతోందని తప్పించుకోడం సులువే! అది ఉష్ట్రపక్షి నేర్పిన విద్య. కానీ కళ్ళు తెరచుకుని వాస్తవ పరిస్థితుల దృష్ట్యా ఆంజనేయుల కుటుంబగాథను పరిశీలిస్తే ఎవరికైనా అతడిపట్ల జాలి మాత్రమే కలుగుతుంది.

ఆంజనేయులు భార్య పేరు రాధాకల్యాణి. మరేం లేదు, తండ్రి ఆమెను 'రాధా' అని పిలిచేవాడు. తల్లి 'కల్యాణీ' అంటుండేది. తల్లిదండ్రుల ముద్దు మురిపాలను కలబోసుకుని ఆమె 'రాధాకల్యాణి' అయింది.

రాధాకల్యాణికదొక తిరుగులేని అభిప్రాయం. తాను పుట్టిన పట్టణమేదైతే వుందో దాని ఎదుట మిగిలిన వూళ్ళు పైసాకైనా పనికిరావు. ఆ పట్టణమే పట్టణం. అక్కడ బావుల్లో వూరేది గంగ. అక్కడ పుట్టిన ఆడమనిషి రంభ. అక్కడి మగవాళ్ళు రెక్కలు మొలవని గంధర్వులు. 'ఇంతమాత్రం మా వూళ్ళో అయితేనా?' అన్నది ఆమె వూతపదం. స్వస్థలంపైన అంతటి గాఢమైన అభిమాన, మమకారాలు కలిగివున్న అమ్మాయిని పరాయివూళ్ళో ఒక మనిషికిచ్చి పెళ్లి చేయడం పొరబాటేననిపిస్తుంది. ఐతే ఒకటి. ఆమెను గురించి లోకానికి తెలిసినంతకన్నా తల్లిదండ్రులకే ఎక్కువగా తెలిసి వుండొచ్చు. పెళ్ళయిన కొంత కాలానికే ఆ వూహను నిజం చేసింది రాధాకల్యాణి. ఆంజనేయులు తన కాపురాన్ని పల్లెనుంచీ దగ్గర్లో వున్న బస్తీకి మార్చవలసివచ్చింది.

భార్య అభిమతానికి తల ఒగ్గినప్పటికీ ఆంజనేయులు తన జాగ్రత్తలో తానుండడం గమనార్హమైన విషయం. భార్య ఉద్దేశాన్ని తూచా తప్పకుండా పాటించే పక్షంలో అతడు పల్లెలో వున్న ఆస్తిపాస్తులను తెగనమ్ముకుని కాపురాన్ని అత్తగారి వూరికే తరలించవలసి వుండేది. అలా చేయకుండా ఆంజనేయులు. మధ్యేమార్గం అవలంబించాడు. ఉన్న భూస్థితిలో సగంమాత్రమే అమ్మకం చేసి, ఆ డబ్బు తీసుకొచ్చి ఓ నమ్మకమైన ఫైనాన్సు కార్పొరేషన్‌లో పెట్టాడు. మిగిలివున్న పొలాలపైన వచ్చే తిండిగింజలు భోజనానికి సరిపోతాయి. ఫైనాన్సు కార్పొరేషన్ నుంచీ గిట్టుబాటయ్యే వడ్డీ డబ్బులతో పై ఖర్చులు కొట్టుకపోతాయి. పెళ్ళానికి కావలసింది పట్నవాసం. అదెలాగూ ఆమెకు సమకూరింది. తనకు కావలసింది తన వ్యక్తిత్వం దివాలా తీయకుండా వుండడం. అత్తగారికీ తనకూ మధ్య వుండవలసినంతదూరం వుంది గనుక తన వ్యక్తిత్వానికిన్నీ ముప్పులేదు. ఎటొచ్చీ ఉద్యోగం పురుషలక్షణం గనుక కాలక్రమాన ఈ బస్తీలో తాను ఏదో చిన్న వ్యాపారం ప్రారంభిస్తాడు.

'ఇక నీ కాపురాన్ని నువ్వు చక్కబెట్టుకో' మంటూ అతడు భార్యకు 'లైన్ క్లియర్' చేసి వదిలిపెట్టాడు.

ఐతే, దిక్సూచి ఎప్పుడూ ఉత్తర దిక్కునే చూపించినట్టుగా రాధాకల్యాణి ధ్యాస నిరంతరం పుట్టింటివైపే ప్రసరించడం ఆంజనేయులు దురదృష్టం. కానుపు రావడానికి ఆరు మాసాలు ముందుగా పుట్టింటికి వెళ్ళిపోతే, ఆమె ఆరు నెలల బిడ్డతోగానీ కాపురానికి తిరిగొచ్చేదిగాదు. ముగ్గురన్నలతో, యిద్దరక్కచెల్లెళ్ళతో, యింకా మేనత్తలతో, పిన్నమ్మలతో ఆమెకు పెద్ద సేనలాంటి పుట్టింటి బంధుబలగం వుంది. ఆ కుటుంబాల్లో ఎక్కడ నామకరణం జరిగినా, ఎక్కడ అన్నప్రాశనం జరిగినా, ఎక్కడ తలనీలాలు తీసినా అప్లికేషన్

వ్రాసి టేబిల్‌పైన పడవేసి, సెలవు మంజూరైనా కాకపోయినా గైర్‌హాజరు చిత్తగించే ఉద్యోగిలా వెళ్ళిపోతుంది రాధాకల్యాణి. భర్త తనను స్టేషనుదాకా సాగనంపాలని గానీ, ఓ గడువు పెట్టి అది దాటకుండా తిరిగి రావాలనిగాని ఆమెకు పట్టింపులు లేవు. ఒక్కొక్కప్పుడు శుభాశుభకార్యాలనేవి కలిసిరాకపోతే రాధాకల్యాణికి ఏ చెయ్యోకాలో బెణుకుతుంది. ఏ తలనొప్పో ముంచుకొస్తుంది. ఆమెకొచ్చే జబ్బుల్ని నయంచేసే డాక్టర్లు వాళ్ళ వూళ్ళో తప్పితే ఈ భూప్రపంచకంపైన మరెక్కడా లేరు. మళ్ళీ ప్రయాణానికి ఆయత్తం కావలసిందే! ఆంజనేయులు నచ్చచెప్పే ప్రయత్నం చేశాడు. నిర్మొగమాటంగా వాదించాడు. మామగారికి ఉత్తరాలు రాసి చూశాడు. లోకంలో ఒకరివల్ల యింకొకరికి దురన్యాయం జరిగితే వెళ్ళి మొరపెట్టుకోడానికి న్యాయస్థానాలున్నాయి. ఆంజనేయుల గోడు వినిపించుకునే కోర్టులేవి లేకపోయాయి. ఎప్పుడో తనకిష్టమైనప్పుడు ఇల్లాలు తిరిగొస్తుంది. ప్రయాణానికి ప్రయాణానికీ మధ్య ఆమె కాపురం వెలిగించే కొద్దిపాటి కాలంలో గూడా ఏవో లేని పోని గొడవలతో ఆ యిల్లొక ప్రచ్ఛన్న పోరాటానికి రంగస్థలంగా వుంటుంది. సామరస్య వాతావరణం నెలకొల్పడానికి ప్రయత్నించని దోషం ఆంజనేయులది గాదు. సినిమాకు వెళ్దామని అతడు ప్రపోజలు తెస్తే ఆమె "ఈ వూళ్ళో థియేటరుకా? అంతకంటే కాటికి వెళ్ళడం నయం!" అంటుంది. ముచ్చటపడి అతడొకచీర తీసుకొస్తే ఆమె నిరుడు సంక్రాంతి పండగప్పుడు తన పుట్టింటివాళ్ళు పనిమనిషికి పెట్టిన చీర యిలాంటిదే నంటుంది!

సాంసారిక జీవితం ఒక విధంగా చిత్రహింసలా తయారు గావడంతో ఆంజనేయులెప్పుడూ ఏదో ఒక అమూల్య వస్తువును పోగొట్టుకున్నవాడిలా కనిపిస్తాడు. ఏదైనా ఒక అఘాయిత్యం చేయాలనుకుని, ఏం చేయాలో ఎలా చేయాలో తోచనివాడిలా కనిపిస్తాడు.

* * *

పెళ్ళి, పేరంటం, తెప్ప, తిరణాల, ఏది జరిగినా ముందుగా నేనున్నానని పలికే గ్రామఫోను రికార్డుల సంరంభం సినిమా హాలు దగ్గరున్న మైదానంలో ఆరోజు మధ్యాహ్నం నుంచే ఆరంభమైంది. చెవులకు అలవాటుపడిపోయిన గోలే గనుక మొదట దానిసంగతి ఎవరూ పట్టించుకోలేదు. మధ్యాహ్నం మూడుగంటలప్పుడు హఠాత్తుగా ప్రకటన వెలువడింది.

"మహాజనులారా! మహిళామతల్లుల్లారా! యువరటెన్షన్ ప్లీస్! దయచేసి వినండి! ఒక విజ్ఞప్తి!"

మాట్లాడుతూ వున్నవాళ్ళు మాట్లాడ్డం మానేశారు. నడుస్తూ వున్నవాళ్ళు నడవడం మానేశారు. ఎవరేపని చేస్తున్నా కట్టిపెట్టి ప్రకటన వినవచ్చిన వైపుకి చెవులురిక్కిరించి ఆసక్తిగా వినసాగారు.

"ఆరోగ్యవంతుడికి రోగబాధ ఎలాంటిదో తెలియదు. ధనవంతులకు దరిద్రం ఎంత దారుణంగా వుంటుందో అర్థంగాదు. నీడపట్టున నిల్చున్నవాళ్ళకు మండుటెండల కరకుదనం బోధపడదు. అందువల్ల బ్రతుకనేది ఎన్నెన్ని యాతనలతో కూడుకునివున్నదో తెలియని అదృష్టవంతులందరికీ యిదే మా అభ్యర్థన. అయ్యలారా! అమ్మలారా! శ్రమ అనుకోకుండా ఒకసారి యిక్కడికి విచ్చేయండి. ఇక్కడొక అబల ఎక్కిన సైకిలు దిగకుండా, ఫెడలుపైన మోపిన కాలు క్రిందికి జారకుండా, కంటిపైన రెప్పవేయకుండా, మూడు

పగళ్ళు, మూడు రాత్రులూ ఏకబిగిన సైకిలు త్రొక్కబోతూవుంది. ఎందుకోసం? అడగండిబాబూ, అడగండి! ఎందుకోసమని అడగండి! జానెడు పొట్టకోసం. పడవలసిన అవస్థలన్నీ పడి మగవాడు సంపాదించుకొచ్చి పడవేస్తే హాయిగా తినికూర్చుని పెత్తనాలు చలాయించే అమ్మలక్కలకీమాట ఆశ్చర్యం కలిగించవచ్చు. అందుకే అలాంటి వారందరికీ యిదే మా ప్రత్యేకాహ్వానం! విచ్చేయండి!! మీ సాటి ఆడమనిషి సైకిల్ త్రొక్కబోతూవుంది. త్రొక్కేది మీరు కాదు గనుక చూచి ఆనందించండి!"

"ఓ యబ్బో! విన్నారా విసుర్లు?" అంది సుబ్బులు.

"సుబ్బులూ! నువ్వు భుజాలు తడువుకోడం లేదుగదా!" అన్నాను నోరుజారి.

"అవున్లెండి! పట్టెమంచాలా, పట్టుపానుపులా, ఏడువారాల సొమ్ములా, ఎందులో తక్కువైంది నాకు?! నా బ్రతుక్కు నేను భుజాలు తడువు కోవలసిందే!" భుజంపైన జాకెట్టుకు వేసుకున్న కుట్టు తెలియకుండా పైటచెరగు కప్పుకుని కన్నీళ్ళు పెట్టుకోబోయింది సుబ్బులు.

ఆదమరచి సలసలకాగుతున్న నీళ్ళు ఒక చెంబెడు తీసి తలపైన దిమ్మరించు కున్నట్టయింది. ఆపైన నోరు తెరచివుంటే ఒట్టు!

ప్రారంభోత్సవ శుభముహూర్తానికి సరిగ్గా నేను రీడింగు రూములో వున్నాను. అప్పటికప్పుడే ప్రత్యక్షకథనం ప్రారంభమైనట్టుంది.

"సోదరులారా! చూస్తున్నారుగదా? సైకిల్ కదిలింది. మెల్లిగా తిరగడం ప్రారంభించింది. క్రమంగా వేగం పుంజుకుంటుంది. ఇలా నిర్విరామంగా మూడు రోజులపాటు, కొన్నివేల వలయాలు తిరుగుతుంది. కనుకట్టుగాదు. ఇంద్రజాలం కాదు. కేవలం శరీరకష్టం. భగవంతుడు కరుణాసముద్రుడు. శారీరకంగా మనుషులందరినీ ఒకటేరకంగా సృష్టించాడు. ఐతే ఈ శరీరాల్లో భోగాలు లభించేది, యోగాలు చేకూరేది కొన్నిటికే! ఆడజాతిలో ఈ వర్గాన్ని పూవుబోడులంటారు. పువ్వులా ముట్టుకొంటే కందిపోయే వాళ్ళన్నమాట. దూరంగా ఎవరో దంపకాలు చేస్తుంటే ఆ రోకళ్ళచప్పుడు వినపడేసరికి మునుపటికొక రాజుగారి భార్యామణికి చేతులు బొబ్బలెక్కి పోయాయట. జరుగుబాటుంటే జరిగేదది. జరుగుబాటు లేనప్పుడు పొట్టకింత తిండికోసం, ఒంటికింత బట్టకోసం శరీరాన్ని ఎంతగా గాసిపెట్టుకోవలసి వుంటుందో, యిదిగో యిక్కడొక సోదరి నిరూపిస్తూ వుంది. ఎవరెవరి వృత్తి వ్యాసంగాల్లో వారు సతమతమౌతూ మీమీ గృహిణులకు వీలైనన్ని ఎక్కువ సదుపాయాలు కల్పించదానికి శక్తివంచన లేకుండా ప్రయత్నిస్తున్న గృహస్తులారా, మీ బాధలు మాకు తెలుసు! సుఖపెట్టడంలో లోపం జరుగుతూవుందన్న అసంతృప్తి ప్రతి యింటా వుంది. అలాంటి విఫల మనోరథుల కందరికీ యిదొక మహదవకాశం! ఎలాగైనా జనానావారిని ఒకసారి యిక్కడికి తీసుకొచ్చే ప్రయత్నం చేయండి! వాళ్ళిలా సైకిలు త్రొక్కవలసిన పనిలేదు. మగవాడి గుండెలపైన స్వారీ చేయకుంటే చాలు – మన బాధలు ఏ మాత్రం తగ్గినా తగ్గినట్టే!"

ప్రక్కన కుర్చీలో కూర్చుని దినపత్రిక చూచుకుంటున్న రిటయిర్డు తాశీల్దారు శంకరప్పగారు "ఎవరోగానీ భలే గమ్మత్తుగా చేస్తున్నాడండీ వ్యాఖ్యానం!" అన్నాడు.

"ఆంజనేయులని ఒకతను వున్నాడు లెండి" అన్నాను.

"పాపం, స్వానుభవంలా వుంది. దెబ్బ తగిలిన మనిషల్లే వున్నాడు. అసలిందులో వున్న కిటుకేమిటండి సీతాపతిగారూ?..."

ఆ కిటుకేమిటో తెలుసుకోవడానికి వీల్లేకుండా మైకులో మళ్ళీ ఆంజనేయులు గొంతుక వినిపించింది.

"మహాజనులారా! ఒక ప్రకటన! ఈ రోజు రాత్రి పదిగంటలకు యిక్కడ సైకిలుపైకి ప్రత్యేక ప్రదర్శనలు జరుగబోతున్నాయి. ఆ ఫీట్సును గురించి చెప్పి లాభం లేదు. చూచి తీరవలసిందే! తప్పకుండా రావలసిందని అందరికీ విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాం..."

రీడింగురూము మూసేదాకా అక్కడే వుండిపోయి, బాగా చీకటిపడిన తర్వాత తిరిగొస్తున్నాను. దారిలో పదిమంది గుమిగూడిన ప్రతిచోటా సైకిల్ వాలీకి సంబంధించిన ప్రసంగాలే వినవస్తున్నాయి.

"ఎంతనైసుగా వెళ్ళిపోతుందిరా, సైకిల్ అసలు తొక్కినట్టే లేదు. దానంతటదే తిరిగిపోతున్నట్టుంది." ఓ హైస్కూల్ కుర్రాడు స్నేహితుడితో చెబుతున్నాడు.

ఇంకొకాయన ఎదురైన పెద్దమనిషిని రోడ్డుపైన నిల్చోబెట్టి, సైకిల్ త్రొక్కుతున్నావిడ వయోరూపాలను వర్ణిస్తున్నాడు.

"నేనింకా పొడుగ్గా, లావుగా ఆవిడొక ఆడ వస్తాదులా వుంటుందనుకున్నాను సార్! నా వూహ పొరబాటు. అంత పొడగరికాదు, పొట్టీగాదు, సగటు పొడవనుకోండి! కోలమొగం. ఉంటే గింటే పాతికేళ్ళుంటాయేమో! సైకిల్ తొక్కడానికి వీలుగా పాంటుగానీ, పైజామాగానీ తొడుక్కోవచ్చుగదా! అదేం లేదు. చక్కగా చీర కట్టింది. పైట చెంగును నడుముకు బిగించింది. 'చూడండి, నేనెంతటి పనిచేయబోతున్నానో' అన్న పోజు ఏ కోశానా లేదంటే నమ్మండి! వినయంగా తన పనేదో తాను చేసుకపోతోంది. తల్లో పువ్వులు, పెదవులపైన చిరునవ్వులు, యిదే ఆమెలో ఆకర్షణనుకోండి! ఆ పువ్వులు వాడకుండా, ఈ నవ్వులు వీడకుండా తానీ మూడురోజుల సైకిలు వ్రతాన్ని నిరభ్యంతరంగా పూర్తిచేయబోతూ వున్నానన్న ఆత్మస్థయిర్యం మట్టుకూ ఆమెలో దండిగానే వున్నట్టుంది..."

ఎదురెదురు గుమ్మాల్లో నిలబడి ఇద్దరాడవాళ్ళు మాట్లాడుకుంటున్నారు.

"ఏం చోద్దెమమ్మా పార్వతీ! ఇంతకూ ఆవిడకు పెళ్ళయినట్టా!" ముసలావిడ ప్రశ్న.

"కాలివ్రేలికి మెట్టెలు, మెడలో నల్లపూసలదండా కనిపిస్తుండగా, ఆ విషయంలో సందేహ మెందుకండీ పెద్దమ్మగారూ! పెళ్ళయిన మనిషేనట! ఆ మొగుడిసంగతి విన్లేదే మీరు! నల్లగా యినపగుదిలా వుంటాడట! ఆ గిరజాలు, మిడిగ్రుడ్లు చూడ్డానికే భయమేస్తుందట! మా యింటాయన చూచొచ్చారుగదా! అయ్యో, పాపమంటూ ఆవిడ పైన ఒకటే జాలిపడిపోతున్నారు..."

"ఏం చేద్దామమ్మా! కాకి ముక్కుకు దొండపండన్నారు మరి? ఇలాంటి జంటను చూచే అయివుంటుంది!"

ఇంటికివెళ్ళి భోజనం చేశాను. గంట ఎనిమిదిన్నర కావచ్చింది.

"కాసేపు చదువుకుంటారా? పెరట్లో పడక వేయమన్నారా!" అంది సుబ్బులు.

"రెండూ కాదు, ఊరిబయటకు వెళ్ళొద్దామనుకుంటున్నాను..."

"సైకిలు స్వారీ చూచి రావడానికే గదా? ఏమండీ! జనానావారిని వెంటబెట్టుకెళ్ళాలని చూస్తున్నారా? అదేం కుదరదు. ఇంటెడు చాకిరీతో ఒళ్ళు గుల్ల చేసుకునే ఆడవాళ్ళున్నారు. కట్టుకున్న భర్త కోసం, కన్నబిడ్డల కోసం, చిన్న చిన్న సుఖాలను గూడా వదలుకునే ఆడవాళ్ళున్నారు. ఆడదాన్ని త్యాగస్వరూపిణి అన్న వాడేమీ బుద్ధాయి కాదు. వెళ్ళి మీ ఆంజనేయులుతో చెప్పండి!"

మళ్ళీ మళ్ళీ కరెంటు వైరుపైన చేయి మోపుతున్నాను. షాకు తినక తప్పడం లేదు.

"ఫరవాలేదు. నేను తలుపు గడియ వేసుకుని పడుకుంటాను. మీరు వెళ్ళి నింపాదిగా అర్ధరాత్రిదాకా చూచిరండి" అంటూ సాగనంపింది సుబ్బులు.

సైకిలు సవారీ ప్రదర్శనానికి ప్రత్యేకించి ఆ మైదానాన్ని ఎన్నుకోవడంతో వున్న అంతరార్థం అక్కడికి వెళ్ళాక నాకు బోధపడింది. నే నక్కడికి వెళ్ళేసరికి మొదటి ఆట వదిలేశారు. థియేటరు నుంచీ బయటపడ్డ జనంతో గుంపు ద్విగుణీకృతమైంది. గుంపుతోబాటుగా ఆంజనేయుల ఉత్సాహం గూడా పెరిగింది.

"అయ్యలారా! సైకిలంటే చక్రమని అర్థం. బైసికల్ అంటే రెండు చక్రాలన్నమాట! అందుకే అనువాదంలో యిది ద్విచక్ర శకటమైంది. స్టాండు వేయకుండా మీరొక సైకిలును నేలపైన నిల్చోబెట్టండి. సాధ్యం కాదు. పడిపోతుంది. కదిలితేనే, కదిలినంతసేపే దానికి భద్రత. మరైతే దానికింత నియమబద్ధమైన చలనం ఎలా సమకూరినట్టు? రెండు చక్రాలూ సమానంగా వుండడం వల్లనేనని మా భావం! అవి ఏకోన్ముఖంగా, ఏకవేగంతో తిరగడం వల్లనేనని మా అవగాహన. సంసార శకటానికి భార్యాభర్తలిద్దరూ రెండు చక్రాలు. ఐతే యిప్పుడు మీ ఎదుట తిరుగుతున్న సైకిలులా ఒడిదుడుకులు లేకుండా సాఫీగా సాగిపోతున్న సంసారాలెన్ని? బొత్తిగా వుండవేమోనని మా అనుమానం. ఈ శకటంలో ఒక చక్రం పెద్దదైతే, యింకొకటి చిన్నది. ఒకటి తిమ్మి అంటే యింకొకటి బమ్మి. ఒకటి ఏటికి లాగితే, యింకొకటి కాటికి! మానవుడు నిర్మించిన సైకిల్లో రెండు చక్రాల కింత ఒద్దిక వుండగా, భగవంతుడు సృష్టించిన స్త్రీ పురుషుల్లో అది లేకపోవడాన్ని ఏమనాలి, అదే మానవజాతి దురదృష్టం!"

నాకు నవ్వొచ్చింది. కామెర్ల రోగి కళ్ళకంటే ఆంజనేయులు మనస్సు ఆరోగ్యవంతంగా లేదు. తనకున్న సమస్య నతడు పెద్ద భూతద్దంలోకి ప్రొజక్టుచేసి, భీకరంగా చిత్రిస్తున్నాడు.

ప్రకటనలో చెప్పబడినట్లుగా పదిగంటలకు ఫీట్లు ప్రారంభమయ్యాయి.

ఐతే యిందులో ప్రధానపాత్ర వహించింది సైకిల్ వాలీ కాదు. ఆవిడ భర్త. రెండు మూడు గంటలకు మునుపు నేను విన్న వర్ణన అతడి ఆకారానికి న్యాయం చేకూర్చిందనే చెప్పాలి. మరింత నిక్కచ్చిగా చెప్పడాని కింకొక ప్రయత్నం - అతడి ఆకారం పెద్ద ఎలుగుబంటివేషం వేయడానికి అనువుగా వుంటుందని చెబితే ఆ మాట సత్యానికి మరింత చేరువగా వుంటుంది. ఒకవైపున భార్య తన సైకిలుపైన తాను తిరుగుతుండగా, అతడు పిట్టపిడుగులా తానింకొక సైకిలుపైకి దూకాడు. రెండు సైకిళ్ళు. రెండు ప్రాణాలు ఏ క్షణంలో నయినా ముక్కలు ముక్కలై పోవడం సంభవమేనన్న దిగ్భ్రమకు అవకాశం కల్పిస్తూ తుపాకీ గుండులా వలయాలు తిరిగాడు. ఉన్నట్టుండి చేతులు విడిచిపెట్టి, లేచి నిటారుగా నిలబడి, నడుముపైనుంచీ శరీర భాగాలను అష్టవంకరలు త్రిప్పుతూ రికార్డులో వినవస్తున్న సినిమాపాట కనుగుణ్యంగా ఒక వికటనాట్యం ప్రారంభించాడు. ఆ నాట్య వైభవాన్ని తిలకించి ప్రేక్షకులు కడుపుబ్బ నవ్వడంలో అబ్బురంలేదు గాని, స్వంత భార్య గూడా ముసిముసి నవ్వులు ఒలకబోయడమే విడ్డూరం!

అప్పటివరకది నాందీ వాచకమే. నిజమైన ఫీట్సు ఆ తరువాత జరిగాయి. కాళ్ళను హేండిల్ బారుకడ్డంగా పెనవేసి, తలక్రిందులుగా వుండి, చేతులతోనే సైకిలు నడిపించడం, సైకిలు పరుగిడుతుండగానే దుస్తులు మార్చుకోవడం, అప్పటికా సైకిలు పెద్ద సౌధరాజమైనట్టు, తానందులోని వివిధ భాగాల్లో సంచరిస్తున్నట్టు అతడు రకరకాల

విన్యాసాలు చేశాడు. అయిదుగురు కుర్రవాళ్ళని ప్రక్క ప్రక్కన పడుకోబెట్టి, అడ్డంగా సైకిలు త్రొక్కి, నడ్డి విరగకుండా, పొట్ట చితికిపోకుండా వాళ్ళను బ్రతికిపోనిచ్చాడు. హఠాత్తుగా తన భార్య త్రొక్కుతున్న సైకిలు పైకి లంఘించి, ఆమె భుజాలపైన చేతులానించి గాలిలో పిల్లిమొగ్గలు వేశాడు. మొత్తానికి అతడి చేతిలో సైకిలు సైకిలుగాదు కీలుబొమ్మ! అతడి మాట దానికి సుగ్రీవాజ్ఞ!

ఇంచుమించుగా అర్ధరాత్రప్పుడు యింటికి తిరిగి వెళ్తుండగా, చల్లగా ఓ నీటి తుంపురు పైనపడినట్టు తోచి తల పైకెత్తి ఆకాశం వైపు చూశాను. మైదానంలో కారెనుముల్లా మబ్బుతునకలు కనిపించాయి. ప్రకృతికి ఆనందదాయిని వర్షం. కానీ ఆ క్షణాన వాన రావచ్చునేమోనన్న ఊహ నాకు అమంగళంగానే తోచింది.

ఆ రోజు రాత్రి తెల్లవారుజామున ఉలికిపడి మేలుకున్నాను. ఇంటిపైకప్పు దడదడలాపోడియేట్టుగా జడివాన కురుస్తోంది.

లేచి లైటు వేశాను. అయిదుకింక అయిదు నిమిషాలుంది.

దుప్పటి పొరలమధ్య ముద్దలా ముడుచుకుని పడుకున్న సుబ్బులు "ఎందుకండీ, అప్పుడే లేచేశారు? పడుకోండి, పడుకోండి" అంటూ మందలించింది.

"కాదే సుబ్బులూ! పాపం, ఆ సైకిలు త్రొక్కుతున్నావిడ తడిసి ముప్పందుమై పోయిందేమో?" అన్నాను.

"మీరేం భయపడనక్కర్లేదు. ఇందాకా మీ స్నేహితుడు ఆంజనేయులు ఒక అత్యవసరమయిన ప్రకటన చేశాడు. వెనుక సీటుపైన కూర్చుని మొగుడామెకు గొడుగు పడుతున్నాడట!"

"అలాగా! యెంత మంచి మొగుడో చూశావా సుబ్బులూ!" అన్నాను, సంతోషంతో తడబడిపోతూ.

"ఆ మాత్రం మీరయితేనా! నా రాతకు నన్ను వదిలిపెట్టి, వెచ్చగా యింట్లో కూచుందురు..."

"ఛా ఛా! అలా ఎందుకు జరుగుతుంది సుబ్బులూ? శపిస్తే నువ్వు వానలోకి రావు. ఒకవేళ నేను వెళ్ళవలసివస్తే గొడుగిచ్చి పంపడానికి మరిచిపోవు..."

మరునాడు సోమవారం టపాలోవచ్చిన అర్జంటు కాగితాలకు ప్రత్యుత్తరాలు వ్రాసిపెట్టడంలో ప్రొద్దుతిరిగింది. మధ్యాహ్నం మీదట ఆఫీసరుగారు పిలిపించి ఒకటి రెండు గంటల వ్యవధిలో క్యాంపుకి వెళ్ళడానికి సిద్ధంగా ఉండమన్నారు. అవును మరి! క్యాంపుక్లర్కుకు యెక్కడ తెల్లవారుతుందో, యెక్కడ ప్రొద్దు పోతుందో వూహించడం కష్టం. రెండురోజుల్లో దాదాపు యిరవై వూళ్ళు తిరిగి, ఓపినన్ని వ్యవహారాలలో తలదూర్చి 'అబ్బ, క్యాంపు ముగిసింది' అనుకునేటప్పటికి ఆఫీసరు గొడవలు మినహాగా మిగిలిన లౌకిక వాసనలన్నీ మనసులో నుంచి తుడిచిపెట్టుక పోయాయి. నన్ను దింపవలసినచోట దింపి జీపు ముందుకు వెళ్ళిపోయింది. అదలా వెళ్ళిపోయిన మరుక్షణంలో ఆంజనేయులు ప్రకటన నా చెవిలో పడింది.

"పెద్దలారా! పురజనులారా! మూడు రోజుల నిర్విరామ సైకిలు స్వారీ ప్రదర్శనం యింతకు మునుపే ముగిసింది. ఎండలో, చలిలో, వడగాలిలో, జడివానలో తొట్రుబాటు లేకుండా, నిట్టూర్పు వదలకుండా ఈ కార్యాన్ని నిర్వహించిన ఆడపడుచుయొక్క ఓపిక, పట్టుదలను ఏమని కొనియాడగలం! మీరు కళ్ళున్న వాళ్ళు మాత్రమే గాదు, కాంచనేర్చిన

వాళ్ళుకూడా! తానే సైకిలు మీదనైతే ఈ మూడు రోజుల వ్రతాన్ని సాకల్యంగా పూర్తిచేసిందో, అదే సైకిలు పైన బయలుదేరి ఆమె పట్టణంలో వీధివీధికీ వస్తూవుంది. ఇంటింటి ముందరా ఆగుతుంది. పాత్రమెరిగి దానం చెయ్యండి. కష్టమెరిగి చెయ్యిసాచండి. కాపురమున్న నాలుగు గోడల కవతల ప్రళయం జరిగిపోయినా పట్టించుకోని అసూర్యం పశ్యలకిది చిట్టచివరి అవకాశం! శరీరాలు మీవికాదుగదా! ఎదుటిమనిషి కాశీదాకా ప్రాకినా మీకు పోయేదేముంది? డబ్బులివ్వకపోతేమానె! నిబ్బరంగా, కిటికీచువ్వల గుండానైనా ఈమె వైపొకసారి చూడండి, చాలు. అదే పదివేలు!"

* * *

మరునాడు ఉదయం ఏడుగంటలకల్లా మా యింటిదగ్గర హాజరయ్యాడు ఆంజనేయులు. కళ్ళు అరంగుళం లోతుకు పోయివున్నాయి. బట్టలు మసిపాతల్లా మాసిపోయాయి. గడ్డం పెరిగింది. ఆ వాలకం చూస్తుంటే అతడు సినిమాహాలు మైదానంలో వేసుకున్న గుడారాన్ని వదిలిపెట్టి గడిచిన మూడురోజుల్లో ఒక్కసారైనా యింటి ముఖం చూచినట్టులేదు.

"ఏం నాయనా! మీ నిఘా సంఘం రాత్రి ఎన్ని గంటలకు రద్దయింది?" అని అడిగాను.

నీతో నాకేంపని లెమ్మన్నట్టు నిరుత్తరుడై, నిస్సారంగా కుర్చీలోకి చేరగిలబడిపోయాడు ఆంజనేయులు.

"పలకరేమండీ అన్నగారూ! ఆ సైకిలు త్రొక్కిన పుణ్యాత్మురాలిని ఏ ఆస్పత్రిలో చేర్చారు?" అంటూ ఎద్దేవా చేసింది సుబ్బులు.

"ఆ మాటెత్తకం దక్కయ్యగారూ! ఆమెను గురించి తలచుకుంటే నాకు ఏడుపొస్తుంది" అన్నాడు ఆంజనేయులు, నిజంగానే ఏడుపుమొగం పెట్టి!

"ఎందుకు బాబూ! ఏమైంది? కష్టానికి తగ్గ సంపాదన దొరకలేదా ఏమిటి?" బుజ్జగించినట్టుగా అడిగాను.

"డబ్బుమాట గాదయ్యా సీతాపతీ! డబ్బుదేముంది? మూడు రోజుల వసూళ్ళమొత్తం వెయ్యికి తగ్గి వుండదు. అందును గురించి కాదు నా బాధ! ఇంత సంపాదించింది గదా! ఇందుకోసం ఒళ్ళొక వరస హూనమైపోయింది గదా! ఏం లాభం చెప్పు! ఆ మొగుడంటే ఈ పెళ్ళానికి సింహ స్వప్నమనుకో! వాడు 'దూయ్' మన్నాడంటే, ఈవిడ కుందేలుపిల్లలా బెదిరిపోవడమే! తన చేతికయిదులొచ్చినా, పదులొచ్చినా వాడికే దత్తం! వాడి అనుగ్రహానికి తానెందుకు ప్రాకులాడాలయ్యా, యింకా వాడే ఈమె అడుగులకు మడుగులొత్తాలి గానీ! కొందరాడవాళ్లు పూలలో పెట్టుకు పూజించినా, నెత్తికెక్కి స్వారీచేయ జూస్తారు. వాడడిగొచ్చిన అదృష్టమేమిటో మరి!"

"అదేమీ బ్రహ్మరహస్యం గాదు. ఆలోచించి వుంటే నీకైనా స్ఫురించేదే! మూడు రోజులుగా వేళకు సరిగ్గా తిండిలేక, సరిగ్గా నిద్రలేక నీబుర్ర వేడెక్కిపోయివుంది" అన్నాను.

"పోనీ, నువ్వు చెప్పరాదా?" అన్నాడు.

"ఏం లేదు, సైకిలు త్రొక్కుతుంది గదా! ఆమె కిక్కడ యిల్లు లేదు. వాకిలి లేదు. నా అన్నవాళ్ళు లేరు. వెయ్యి రూపాయలు సంపాదించిందా! దాన్ని దాచిపెట్టుకోవడానికి యినప్పెట్టె లేదు. ఐనా ఆమె నిర్భయంగా వుండగలుతోంది. ఈ భద్రత ఆమెకు లభించిన 'సోర్సు' ఏదంటావు?

చుట్టుప్రక్కల ఎక్కడో సుబ్బులుంటుందని తెలుసు. ఎందుకైనా మంచిదని గొంతు తగ్గించి కాస్త మెల్లగానే ముగించాను – "ఆడది దీప మనుకో ఆంజనేయులా! మగవాడే గాజుకుప్పె!"

అనుకున్నదంతా అయింది. బుడుంగున స్టోరురూములో నుంచీ బయటికొచ్చింది సుబ్బులు – "అంతటితో నిలిపేయకండి! మగవాడు గాలిపటమైతే ఆడదే నూలు దారమని గూడా చెప్పండి! నిదర్శనానికి ఎంతో దూరం పోనక్కర్లేదు. ఆరునెలలు ఖాయలాపడి లేచినట్టున్న ఆంజనేయులన్నయ్య ముఖం చూస్తేనే చాలు!"

శంకరాచార్యులకు తగిన ఉభయ భారతే దొరికింది గనుక నా పని తేలికైపోయింది!

"నేను నూలుతెగిన గాలిపటమే ననుకోండి అక్కయ్యగారూ! కానీ చిమ్నీ లేకపోయినా తనకేమీ ఫరవాలేదన్న ధీమా నా భార్య కెలావచ్చిందంటారు?"

"ఏముందీ? నెలల తరబడీ పోషించగల తల్లిదండ్రులున్నారు. పైగా తన పేరిట బ్యాంకులో కొంత డబ్బు గూడా వుండిపోయింది. ఈ హంగులవల్ల తనకు ఒరిగేదేమి లేదని తెలిసిపోతే, అప్పుడామెగారి కవళం తలతిరిగి నోటి దగ్గరికొస్తుంది..."

"అందు కుపాయం?"

"రెండో పెళ్ళి చేసుకోబోతున్నానని లాయరుద్వారా నోటీసిప్పించండి!"

'ఆఁఆఁ' అంటూ నోరు తెరిచేశాడు ఆంజనేయులు. అయిదు నిమిషాల తర్వాత కాస్త తెప్పరిల్లుకున్నట్టుగా కళ్ళుతెరచి "అయితే అక్కయ్యగారూ? అలా చేయమంటారా?" అన్నాడు.

అంత పనీ చేసేటట్టే వున్నాడు ఆంజనేయులు. మిగిలిన కథను వెండితెర పైన చూడడానికి నేనూ సిద్ధమే!

♦ యువ దీపావళి సంచిక - 1972 ♦